

1857 Svend Olsen Sandvig

O, du, som formedelst din stand er pålagt
for samfunnet omsorg at bære,
se ei på de ringere ned med forakt,
vær ei dine undermenns klage.
Men bruk din innflytelse til allmenn vel,
så kan du, når dødsbudet kommer
med ro i ditt sinn og med tillitsfull sjel
stå frem for den høyeste dommer.

Slik åpner Svend Olsen Sandvigs forsvarsskriv over den urett som han hadde følte det offentlige hadde forfulgt ham med i årevis. Faktisk kalte han seg "den andre Dreufus". I 1919 kom det ute noen notater hos A/S Johan Christiansens Boktrykkeri i Trondheim, kalt *Svend Olsen Sandvik, et livsbillede ved I.F.* Dette er hovedkilden hva gjelder Svend Olsen Sandvig sitt liv, mens Finn Karlsen på Statsarkivet på Dora og undertegnede har funnet frem til rettsprotokoller og "samfunnets forfølgelse" av ham, slik han selv ønsket å se det gjennom sine dommer og fengselsopphold. Hittil ganske så ukjent stoff.

Svend Olsen Sandvig ble født på husmannsplassen Balstadgjerdet på Selbustrand den 27. oktober 1827 av foreldre Ingeborg Svendsdatter Væve og Ole Eriksen. I niårsalderen kom han som gjeter til naboen, gårdsfolket John Mikelsen Sandvik, hvor han ble noen år. Svend fikk bygslet til seg husmannsplassen Lilleaasen høyt oppe i utmarka, som tilhørte Sandvikgårdene. Her bodde Svend alene. Svend var av natur ganske så vel utrustet, sund og kraftig.

Finn Karlsen (Statsarkivet)

Peder Sandvik (tips/kilde)

Han var høy og rank, med et rundt og velformet ansikt. Han var blond, strålte av livsmot og helse, så eksteriørmessig var han virkelig en flott og kjekk kar. Hans sjelelige og åndelige begavelse var ikke mindre. En skarp forstand, glimrende hukommelse og en sterk vilje, med energi og utholdenhet til å nå sitt mål. I tillegg hadde han usedvanlige talegaver med en sterk velklingende tenorrøst. Jo, naturen hadde utrustet ham vel. I 1857 gifter Svend seg med Marit Estensdatter Engan. Hun var en huslig, dyktig og helsesterk kvinne.

Svend Olsen Sandvig var en arbeidsom mann, som ryddet hele sin jordvei og dyrket den godt. Men samtidig fikk han lyst på handel, særlig med hester, delvis også med kveg og andre varer. I utgangspunktet en fin kombinasjon med småbruket. Men Svend var uheldig og kom i dårlig selskap med folk som var riktig så glade i det sterke. Dette smittet over på Svend, og han ble oftere og oftere å se beruset, spesielt når han var på sine mange byturer. Han forandret da karakter, ble støyende, forstyrrende og voldelig.

Svend Sandvig ble behandlet fire ganger i rettsvesenet, hvorpå han sonet 2 (eller 3) straffer på Tukthuset. Sannsynligvis er han behandlet flere ganger og vært innom løsgjengerarresten i Trondheim. Første saken ble pådømt av sorenskriveren i Strinda og Selbu den 2. januar 1862.

Saken gjaldt fire forhold som har skjedd i 1860 og 1861. Alle forhold hadde skjedd under påvirkning av alkohol og det er samme *klager* i alle sakene. *Klageren* var 66 år og Svend Olsen Sandvig var 34 år. I den forbindelse kan det være aktuelt å sitere fra en attest som soknepresten i Selbu ga i november 1861 og hvor han skriver: "*at han i sin hjembygd er bekjent som en drikkfældig og Brutal Person der oftere i Trondhjem skal have gjort sig skyldig i Gadeuorden.*"

Første saken Svend ble satt under tiltale for, gjaldt et klammeri om et lommeur med *klageren*. Det fant sted på Sunnlandsbroen på vei til Klæbu. De var sammen med to andre. Da *klageren* skulle gå, tar Svend Sandvig og river til seg lommeuret som vedkommende hadde i vesten. En av de andre sier til Sandvig at det skulle han ikke ha gjort og roper *klageren* tilbake. Sandvig prøver da først å gi ham et billig lommeur, noe *klageren* ikke vil ha. Han fikk dermed sitt rette ur tilbake og deres veier skiltes.

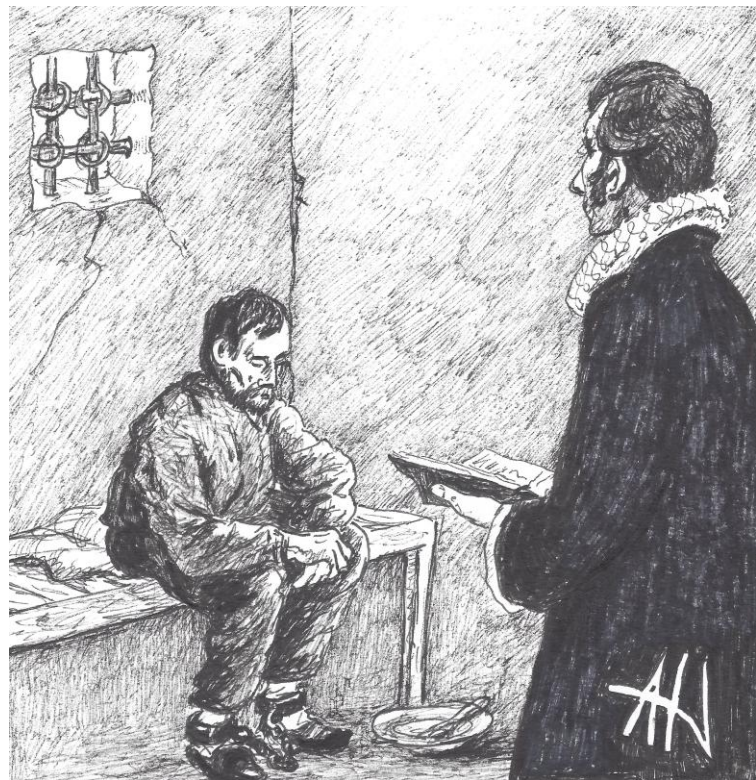
Neste sak er fra Vintertinget i 1861 i Selbu, hvor de to møtes igjen. *Klageren* er tilstede for å bytte hest. Som brukelig hadde han med seg en dunk brennevin som han trakterte de tilstedeværende med, inkludert Svend Sandvig. Etter en stund går *klageren* opp på sitt rom, og mens han holder på å fylle brennevin fra dunken over på ei flaske, kommer Svend inn, tar fra ham begge deler og går ned i stuen hvor han skjenker de tilstedeværende resten av brennevinet og kaster den tomme dunken bortover gulvet.

Tredje tilfellet er fra samme tid, hvor det kom til et slagsmål mellom Sandvig og *klageren*. En person prøvde å gå imellom og det hele resulterte i at alle tre falt med *klageren* nederst. Han fikk da en alvorlig skade i sitt kne.

Den siste saken skjedde vel under samme møte, hvor Svend Sandvig tok ei spekeskinke som lå på *klagerens* slede og skar stykker av den som han selv spiste av og som han tilbydde de som sto omkring.

For disse forholdene ble Svend Sandvig av Tingretten dømt til fengsel i ti dager på vann og brød, samt til å dekke alle omkostninger. Saken blir anket

til Stiftsoverretten, som etter en detaljert gjennomgang av saken frifinner Sandvig for tiltalen, men ikke for å dekke omkostningene.

Svend Sandvig i åndelig samtale med fengselspresten

Neste gang Svend Sandvig dukker opp i rettsvesenet er i 1864, hvor han blir dømt av Overhoffretten til 1 års fengsel for grovt og simpelt tyveri for å ha stjålet to slipeheiner, to kviger og ett lommeur. Svend møtte til soning 6. august 1864. Mens han var inne dukket det

opp nye forhold. Mye tyder på at han i 1863 hadde vært involvert i en hestehandel hvor han visstnok skulle ha utøvet vold. Og volden må ha vært grov, meget grov - i og med at saken ble anket til Høyesterett, som forlenget straffen til 5 år. Nå er dette med grov vold selvsagt kun antagelser, men det er meget forunderlig at det ble hele fem år. I fengselet kom han imidlertid under religiøs kristelig påvirkning da han møtte den nidkjære og seriøse fengselspresten Karl Roll. Det så ut som Svend kom på bedre tanker. Denne Roll tok seg virkelig av Svend. Både Roll og andre kristelige venner var sikre på at Svend nå ville stanse sitt syndige livsløp og begynne et nytt liv. Da Svend slapp ut av fengselet den 6. august 1869, var han i hele sitt vesen mye mer rolig, fordømte sitt tidligere levesett og talte varmt om frelse og Guds ord. Han leste mye i det de på den tiden kalte *oppvekkelsesbøker*.

En god stund gikk det riktig så bra med Svend. Men så begynte han igjen med handel, og traff gamle kjenninger. Det gikk ikke lenge før han turet frem på gammelt vis, dessverre. I 1871 byttet han bort plassen Lilleaasen med gården Sandvik, hvor han tjente i sine unge år. Det gikk bra i to år.

Men så i 1873 forgrep han seg på nytt mot samfunnets lover. 1874 dømte Byretten i Trondheim ham for to forhold. Først for å ha stjålet en otting fisk. Ansatte i forretningen forfulgte ham og fikk han til å levere tilbake fisken. Dagen etter gikk han til fiskehandler Johansen og bad om unnskyldning og sa han var beruset og ikke visste hva han gjorde. Det andre forholdet gjaldt salg (heleri) av et stjålet lommeur. Det var stor sannsynlighet for at han også hadde stjålet det, men det kunne ikke bevises, så han ble dømt kun for heleri. For disse to forholdene ble han dømt til 1 år 6 mnd straffarbeide. Altså ingen vold involvert her.

I dette ufrivillige oppholdet måtte han naturligvis avholde seg fra rusdrikke, støy og brutalitet, men noen dypere moralsk og kristelig påvirkning syntes han ikke å ha mottatt under siste oppholdet i fengsel. Hans faderlige venn, pastor Roll, var da heller ikke lengre ved fengselet. Etter å ha sonet ferdig, gjenopptok Svend sine daglige sysler hjemme på gården. I 1883 døde Marit, hans hustru. To år senere gifter Svend seg på nytt, denne gangen med en eldre enke. Hun derimot forlot ham etter tre år. Alt var nok ikke like bra med Svend.

I 1889 solgte Svend gården til sin eldste datter Ingeborg, som hadde tjent hos handelsmann Bjerk. Ingeborg drev gårdsbruket alene i fire år inntil hun ble gift. Svend betinget seg selvfølgelig føderåd. Men i 1893 så Ingeborg seg nødt til å få umyndiggjort sin far, som på dette tidspunktet visstnok behandlet hennes eiendeler på en uvøren måte. Han skulle ha tatt hesten hennes, lastet på avling som han handlet bort og kjøpte drikkevarer for. Nå ble han mer utilfreds og urolig enn noen gang tidligere. Han dro på småhandel rundt omkring. Med litt strev, og hjelp fra andre, klarte han også å få tilbake sin myndighet, og han kunne styre omtrent som han ville. Det førte det til at

han ble litt mer forsiktig.

*Et lite skap etter Svend Olsen Sandvig fra 1852.
Eier Ola Engan, Selbustrand*

Svend Sandvig kom i mange krangler med sine naboer og andre. Han førte en rekke prosesser og hadde lite pent å si om de fleste. Spesielt klaget han konstant på bygdens autoriteter, samt sparebankstyret og dets formann. Enkelte sakførere kunne han ikke foredra, mens han næret tillit til andre, spesielt de som hjalp ham og tok ham i forsvar. Og det var til tider ikke så få som hadde sympati for Svend.

I edru tilstand hadde Svend stor frimodighet, var klartenkt og hadde en meget god fremstillingsevne. Han henvendte seg ikke så sjelden til fogden, sorenskriver, statsadvokaten, ja, endog til stiftamtmanden. Flere av disse hadde interesse av å snakke med Svend, som sikkert gjorde et godt inntrykk ut ifra forutsetningene. De kunne forstå hans trykkete stilling og rådløse ham så godt de kunne. Og det er nok ganske så sikkert at Svend ble forurettet og delvis brutalt behandlet og tråkket på, spesielt av det offentlige. *”Hans haand var imot alle og alles haand mot ham”*.

19. september 2014

***På stedet på Selbustrand kirkegård, hvor en antar at Svend Olsen Sandvig ble gravlagt
F.v: Ola Engan (oldebarn), Peder Sandvik (oldebarn), Arne Sandvik (Svend var
søskenbarn til hans tippoldefar,) og Per Inge Sandvik (oldebarn)***

Svend var ganske så skrivefør. Han utga to småskrifter. Det ene: *”Ret og Sandhet”*, nevnt innledningsvis som et forsvarskriv, kom i 1900. Det er godt skrevet. Men inneholder en eiendommelig blanding av kristelige sannheter og egne religiøse talemåter. Likeledes er det kraftige utfall mot hans forurettede, med dertil velvillige uttalelser om de som hadde vært imøtekommende og hjulpet ham på forskjellige måter. Det andre skriftet fra trolig 1902 het: *”Aktstykker vedrørende Svend Sandviks umyndiggjørelse”*. Disse linjer hadde et motto: *”Om min ret er mig berøvet, bliver dog sandhet ved magt at strande”*. Her var det protester,

erklæringer og utfall mot enkelte av sine motstandere. Han forsvarte sine handlinger, forklarte sin ulykkelige stilling og beskrev også sitt liv gjennom egne vers og sanger. Svend var en uredd mann, klar i sin tale og bare at han klarte på den tiden å gi ut et par hefter, sier ikke så lite om evner og kraft, selv om det også kanskje ikke førte til så meget, da store deler av allmuen anså Svend som en kranglefant, slik det ofte blir når sterke personligheter utfordrer det offentlige, som aldri har personlig ansvar eller må stå personlig til rette for sine avgjørelser.

I sine siste leveår reiste Svend Sandvig rundt på Fosen og i Innherred for å selge brynesteiner og andre småting. I edru tilstand viste han sedvanlig god oppførsel og kom ganske så godt ut av det med sine kunder og omgivelser. Men var han beruset gikk det nok ut over både den ene og den andre, og han glemte ikke sine fiender, som han med kraftig røst sang egne diktete viser om, og spådde deres undergang. Så vidt vites gjorde han aldri i edru tilstand spott mot Guds ord.

I trykte notater om Svend Olsen Sandvig, registrer jeg at hans navn er skrevet overalt med k: Sandvik. Men han skrev da vitterlig navnet sitt med g: Sandvig. Det fremkommer meget klart i hans egenhendige underskrifter. Etter Svend Olsen Sandvig forefinnes enkelte eiendeler, blant annet en spritkagge, som oldebarna Ola Engan og Peder Sandvik holder mellom seg på bildet her i kapitlet. Likeledes ei salmebok og annen bok som Arne Sandvik og Per Inge Sandvik holder i på bildet.

Høsten 1903 fikk han selvforskyldt frost i føttene, og ble så dårlig at han måtte holde seg i ro hjemme i 12 uker. Da han ble noenlunde god igjen, dro han neste sommer ut på reise og småhandel igjen. Han var borte hele sommeren. Utpå høsten 1904 ble han igjen syk og søkte lege, som fortalte ham at hans hjerte var nesten ferdig. Han tok det med fatning. Det ble litt krevende å stelle ham hjemme, men han var samvittighetsfull med sin familie. Utpå nyåret 1905 ble han dårligere, og han tok det også alvorlig denne gangen. Han ble mere opptatt av verdslige ting og fikk mere omsorg for det åndelige. Han ble atskillig fredeligere og stille. 1. juni, på selveste *Kristi himmelfartsdag*, ble det i kirken lest forbønn for ham, visstnok etter hans eget ønske. De få som besøkte ham, merket hans ringe vesen, bøyet og fattig i seg selv, men forhåpningsfull til Guds uendelige nåde og barmhjertighet. De som kjente ham fortalt at dette kunne umulig være hykleri. Det måtte ha foregått en indre forandring hos ham under sykdommen, noe vi vel kjenner fra andre tilfeller. Med dempet tone og med glede, talte Svend nå om sin forestående bortgang. Hans forargelsesvekkende syndige liv lå fremdeles tungt på ham, men han hadde forsonet seg med døden som en redning fra Guds side. Han nevnte ikke lengre sine uvenner eller motstandere. Han hadde nå gitt sine

Far til Arne Sandvik har fortalt at dette er Svend Sandvig, fra et bryllupsbildet til Kirsti og Arnt Sandvik den 18. juni 1894

eiendeler til de tre døtrene. Han var klar. ”*Kun den forestående dødsreisen var nå viktig for ham*”, forteller en person som besøkte ham på dødsleie. Videre sier vedkommende: ”*Vi skiltes med tårefylte øyne, men med håp om gjensyn i en bedre verden*”. Tidlig påfølgende fredag morgen døde Svend Olsen Sandvig. Han ble gravlagt på Selbustrand kirkegård første pinsedag den 11. juni 1905, 78 år gammel. Det var forholdsvis mange mennesker som stod rundt hans grav denne strålende dagen på Selbustrands lune kirkegård. Flere med et lettelses sukk, andre med vemod, og enkelte med håp og takk. En kriger hadde gått bort.

Svend Olsen Sandvik var selvsagt ingen enkel person, og hadde påført andre ubehag. Det hadde han sonet for. Men han var også en av disse som hadde så enormt potensial i seg på mange vis, en ressursperson i seg selv, naturlig utrustet, men fikk ikke utløsning for sine evner og kvaliteter. Han ble fort en trussel for kanselliet. Offentlige ansatte har vel aldri funnet opp kruttet i noe henseende, og kan utvikle på linje med politikerne trolig en skjult makt. Når det offentlige utøvde maktarroganse, våknet slike som Svend Sandvig. Men mot mennesker uten personlig ansvar, som ikke merker noe på ”egen pung”, taper selv de dyktigste. Det offentlige biter seg selv i halen, og har blitt sin egen fiende. Tenk om det offentlige og politikerne kunne se mulighetene og kvalitetene hos de dyktige, ikke trusselen. Trolig var det dette Svend Sandvig forsøkte å si. ”*Slipp meg fri, kontroller meg mindre*”. Men han fritas ikke for midlene. Å flykte i rus, var Svend sin feil. Alkohol har svært få positive sider. Og det ligger ofte bakenforliggende årsaker lenge før alkoholen kommer inn i bildet. Etter hvert ble *Kong Alkohol* Svend Sandvigs verste fiende.

Svend Sandvig skrev disse linjer til slutt i sitt nevnte forsvarskriv (et hefte):

Vi gamle, som kryper saa tungt paa vor stav.
Mens mange saa hurtig mon ile, -
Mon snart i den kolde og ensomme grav
Vi roligen synker til hvile.
Der samles vi alle, der gjemmes vor stand,
Der endes vor kummer og møie.
Paa hin side graven et skjønnere land
For evigt skal fryde vort øie.

- og han avsluttet med følgende oppsummering i heftet, med dominerende skrifttype:

Det, jeg skrev, det skrev jeg !